

MENESTYSTARINOITA

Southend on Sean Forumissa toimivat yhteistyössä kaupunginkirjasto ja yliopisto.

Kolme toiveita herättävää esimerkkiä ovat Birmingham, Southend on Sea sekä Tower Hamlets. Syyskuussa runsaan miljoonan asukkaan Birminghamissa avattiin 31 000 m²:n pääkirjasto, Euroopan suurin yleinen kirjasto ja 170 000 asukkaan Southend on Sea nimises-

sä kaupungissa uusi pääkirjasto, joka on kaupungin, yliopiston ja korkeakoulun yhteishanke. 11 vuotta sitten avatut Idea Store -kirjastot suur-Lontoon alueelle sijoittuvassa 250 000 asukkaan Tower Hamlets kunnassa menestyvät hyvin ja suunnitelmissa on avata entisten viiden kirjaston rinnalle vielä yksi kirjasto.

Vierailimme näissä kirjastoissa loka-kuussa 2013 ja yritimme arvioida niitä käyttäjän näkökulmasta. Yhteistä näille kirjastoille on vahva halu uudistua ja olla hyödyllinen sitä rahoittavalle yhteisölle. Ne ovat myös hyviä esimerkkejä muille kirjastoille, jotka haluavat menestyä vaikeina aikoina.

ENGLANNISTA

Iso-Britannian kirjastoissa taistellaan samojen ongelmien kanssa kuin täällä Suomessakin. Nähtävillä on kuitenkin myös merkkejä uudelta ajattelulta ja panostuksesta kirjastoihin.

TEKSTI: MAIJA BERNDTSON
KUVAT: MAIJA BERNDTSON
JA MATS ÖSTRÖM

Idea Stores kirjastojen tulliselut Judith St John (vasemmalla) ja Sergio Dogliani Maija Berndtsonin kanssa Canary Wharfissa.

Birmingham – Euroopan suurin yleinen kirjasto

Vähän yli 100 vuotta vanhassa Birminghamissa uusi kirjasto on neljäs pääkirjasto. Edellinen 1970-luvulla avattu kirjasto sijaitsee vain muutama sadan metrin päässä uudesta kirjastosta.

"Aiemmin, bunkkeria muistuttavan

betonikirjaston uudistaminen tuntui mahdottomalta", sanoo kirjastonjohtaja **Brian Gambles**. Lisäksi uusi kirjasto haluttiin yhdistää teatterirakennukseen.

Uuden kirjaston suunnittelun sai tunnettu arkkitehti hollantilaisesta arkkitehtitoimistosta. Parasta ja houkuttelevinta Birminghamissa on tilojen

avaruus, runsas erilaisten istuma- ja työskentelypaikkojen määrä sekä kaksi ulkoterasia puutarhoineen, joista toisen yhteydessä on kahvila. Ulkoterasseilta on hienot näköalat kaupunkiin.

Kirjaston tahananastinen suosio on ollut huikea. Kävijöitä on ollut keskimäärin 10 000 päivässä, vilkkaimpana lauantaina heitä oli 14 000.

”Henkilökunta on ollut lujilla emmekä ole pystyneet käynnistämään kaikkia suunniteltuja palveluita” Gambles kertoo, mutta myöntää, että kysymyksessä on positiivinen ongelma. Kirjastot ovat uhattuja, jos ne eivät muutu, hän jatkaa. Birminghamissa, jossa kirjaston kokoelma sisältää arkistomateriaalia ja paljon historiallista aineistoa, haaste on muuttaa kirjasto avoimemmaksi ja kaikkia puhuttelevaksi.

Southend on Sea – yhtelstyö on volmaa

Southendissä, Thamesin suulla, uusi kirjasto on kolmas pääkirjasto. Sielläkin vanha kirjasto on 1970-luvulta ja osoittautui käytössä ongelmalliseksi muun muassa vanhanaikaisen teknologian ja korkean energian kulutuksen takia. Lopullisesti päätös uuden kirjaston rakentamisesta syntyi, kun kaupungin keskustan painopiste siirtyi lähemmäksi uutta kampusaluetta.

Southendin kaupunki ja siten myös kirjasto joutuu viiden vuoden aikana toteuttamaan noin 25 prosentin säästöt. Tämä on pakottanut miettimään uusia toimintatapoja. Uusi kirjasto onnistuttiin toteuttamaan kolmen kirjastosektorin yhteistyöllä.

Tavoitteena ei ollut arkkitehtonisesti merkittävä, vaan käytännöllinen ja toimiva rakennus. Suunnittelussa kiinnitettiin aivan erityisesti huomiota energian kulutuksen tason laskemiseen ja yleensä ympäristöystävällisyyteen. Entisen 4000 m²:n sijaan saatiin 5 500 m². Lisäksi yliopistolla on rakennuksessa oma oppimiskeskus. Kaikki kirjaston tilat ovat yleisötiloja, jopa niin pitkälle, että henkilökunta ja asiakkaat käyttävät samoja wc-tiloja. Musiikkiaineistoa ei tähän kirjastoon siirretty, vaan sitä on tarjolla kaupungin kuudessa sivukirjastossa. Myös kirjaston hallinto on muualla.

”Emme ole alkaneet markkinoida kirjastoa, sillä tärkeintä on saada kaikki kolme taho toimimaan hyvin yhdessä”, sanoo kirjastonjohtaja **Simon May** ja lisää, että uuden kirjaston suosio on siitä huolimatta ollut suuri.

Tower Hamlets – yksilöiden vahva tukija

Lontoon Eastendissä sijaitseva Tower Hamlets on kunta, jonka väestöstä yli puolella on maahanmuuttajatausta. Suurin yksittäinen ryhmä on bangladeshilaiset. Kun ensimmäinen Idea Store, Bow, perustettiin vuonna 2002, haluttiin alueella toimivien kirjastojen vanhanaikainen imago muuttaa täysin. Uudistus perustui laajoihin käyttäjäky-

Kirjaston hyödyllisyys omalle yhteisölle on paras tae resurssien saamiseksi.

selyihin, joiden perusteella kirjaston nimi muutettiin Idea Store:ksi ja tarjolle tuotiin myös koulutuspalveluita. Käyttäjät toivoivat myös kirjastojen sijoittamista paikkoihin, joissa samalla käynnillä saattoi käydä kaupassa tai hoitaa muita asioita.

Kirjastotoiminnan uudistamisesta on alusta alkaen ollut vastuussa kaksi tulisielua; johtajana toimiva **Judith St John** ja apulaisjohtajana toimiva **Sergio Dogliani**. Kumpikin heistä on itsekin maahanmuuttaja; **Judith** on kotoisin Trinidadista, **Sergio** on muuttanut Italiasta.

Judith St John on taustaltaan yhteisökehittäjä, community developer, **Sergio Dogliani** puolestaan aikuis-kouluttaja. Tämä näkyy myös Idea Store -kirjastojen toiminnassa, sillä niiden motto on Library, Learning, Informati-

on. Idea Store-kirjastojen idea on tulla lähelle ihmisiä. Uusin, syyskuussa avattu Watney Marketin kirjasto kuvastaa hyvin Idea Storen jatkuvasti kehittyvää toimintaa.

Kirjasto sijaitsee vilkkaan markkina- paikan läheisyydessä kapealla tontilla, kolmessa kerroksessa. Alakerrassa on One Stop Shop eli kunnallinen palvelupiste ja sen vieressä jonottajille tarjolla kirjaston aineistoa. Yleensäkin aineiston esillepano on huippuluokkaa sekä esteettisesti että ajankohtaisuudessaan. Lapsille ja nuorille on varattu runsaasti tilaa, sillä he ovat tärkeä asiakasryhmä. Tilojen käyttö on joustavaa, sillä sekä oleskelulle että One Stop Shopille varatut tilat voidaan muuttaa koulutustiloiksi.

Kunnassa toiminta on arvostettua eikä palvelu ole joutunut rankkojen säästöjen kohteeksi. Päinvastoin suunnitteilla on perustaa kuudes Idea Store muutaman vuoden sisällä.

Ole hyödyllinen yhtelstyölle

Kaikki kirjastot joihin tutustuimme, ovat houkuttelevia ja miellyttäviä. Joidenkin palvelujen maksullisuus,

esimerkiksi av-aineiston lainaus, viroksuttaa pohjoismaisiin kirjastopalveluihin tottunutta. Tietokoneita on kaikissa kirjastoissa runsaasti, mutta uusia tietotekniikkaan perustuvia ratkaisuja ei ole nähtävissä lukuun ottamatta suuria hyvin hoidettuja digitaalisiä ilmoitustauluja. Lainausten, palautusten ja varausten noudon itsepalvelu on käytössä. Opetus- ja ryhmätiloja on kaikkialla, sillä toimintaan liittyy olennaisesti erilaiset kurssit. Ympäristöystävällisyys on keskeistä kaikkialla.

Uusiin tiloihin siirryttäessä on kuitenkin kiinnitetty aivan erityisesti huomiota asiakaspalveluun ja käyttäjien kohtaamiseen. Ensinnäkin asiakkaiden tavoittamiseksi kaikki kirjastot ovat auki seitsemänä päivänä viikossa ja suljettuina vain ns. Bank Holidays -päivinä, joita on alle kymmenen vuodessa.

Henkilökunnan tunnistamiseksi kaikissa paikoissa on käytössä työasut, liivit tai paidat, jotka sekä Birminghamissa että Southendissä on otettu käyttöön uuteen kirjastoon siirryttäessä. Henkilökunnan jalkauttaminen tiskien takaa asiakkaiden pariin on viety pisimmälle Idea Store -kirjastoissa, joissa joillakin osastoilla ei ollut palvelutiskijä lainkaan. Henkilökunnan käyttämät tietokoneet ovat seisomakorkeudella hyllyillä lukituissa kaapeissa.

Iso-Britannian säästöavoitteet ovat huomattavasti rankemmat kuin pohjoismaissa. Monelta osin kehitys on todella huolestuttava ja esimerkiksi Southendissä toiminta alkaa vaarantua, jos edelleen tulee uusia säästövaatimuksia. Kirjastoissa asiakkaat on asetettu etusijalle ja osa säästöistä on selkeästi kohdistettu henkilökunnan työ- ja sosiaalituloihin. Lisäksi yleisötilojen käyttö on huomattavan joustavaa.

Yhteistä näille kolmelle ”selviytyjälle” on vahva sitoutuminen omaan yhteisöön, yhteistyö muiden tahojen kanssa ja päämääränä asukkaiden auttaminen.

Kirjaston hyödyllisyys omalle yhteisölle on paras tae resurssien saamiseksi, on näiden kirjastojen johtajien yhteinen mielipide. Se edellyttää kuitenkin suuria muutoksia kirjastotoiminnassa, uudenlaista avoimuutta sekä tarvittaessa joistakin kirjastoalan vahvoista perinteistä luopumista. ☺

Maija Berndtson, kirjastotoimen johtaja Helsingin kaupunginkirjasto 1987-2013
Mats Öström, kulttuurijohtaja Sandviken ja Gävle 1986-2011